

VEST-FINNMARK RÅDET

Vest-Finnmark Rådet

Fjellveien 6

Postboks 43

9593 BREIVIKBOTN

+47 908 52916

bente.olsen.husby@hammerfest.kommune.no

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
v/kommunal- og distriktsminister Bjørn Arild Gram

Nærings- og fiskeridepartementet
v/næringsminister Jan Christian Vestre

Landbruks- og matdepartementet
v/landbruks- og matminister Sandra Borch

Klima- og miljødepartementet
v/klima- og miljøminister Espen Barth Eide

Sendt på e-post

Hasvik, 17. februar 2022

Uttalelse – Det må være rom for alle i Finnmark

Vest-Finnmark Rådet er en allianse mellom de 7 kommunene Alta, Hammerfest, Hasvik, Loppa, Måsøy, Nordkapp og Porsanger. Samlet har regionen en befolkning på ca. 42.000 innbyggere, noe som utgjør 55 % av det totale folketallet i Finnmark. Medlemskommunene har sterkt fokus på samfunns- og næringsutvikling, og rådet har derfor valgt å innta rollen som en aktiv medspiller i utviklingen i regionen.

Vest-Finnmark Rådet medlemskommuner har i sak 6/22 vedtatt følgende enstemmige uttalelse i forbindelse med våre muligheter for selvråderett over kommunenes arealer i forbindelse med nåværende og fremtidig samfunns- og næringsutvikling;

Det må være rom for alle i Finnmark

Våre medlemskommuner har i møte med Klima- og miljødepartementet (KLD) 30. november 2021, samt i e-poster videresendt fra KLD til Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Olje- og Energidepartementet 10.12.2021, satt fokus på kommunenes utfordringer tilknyttet vårt ansvar for ivaretagelse av god arealplanlegging og et robust utviklingsarbeid.

Vi opplever et stadig økende press på arealene i våre kommuner, både på land og i sjø. Vern, båndlegging og hensyntakelse av eksisterende næringer, natur og klima, kulturer og urfolksrettigheter skal og må kombineres med planer for økt næringsaktivitet og utbygging av kritisk infrastruktur. Dette for å sikre videre utvikling, økt verdiskaping, økt bosetting og strengere krav til beredskap for innbyggerne i Vest-Finnmark. Våre kommuner tar sin del av

ansvaret for å sikre at vi når de nasjonale målsettingene på de ulike områdene. Og alt dette skal og må skje i lys av «det grønne skiftet».

Dagens utvikling utfordrer kommunenes selvstyre på disse områdene, men noe forskjellig;

1. Når det gjelder utfordringene med vern og båndlegging i statlig regi, har kommunene dialog mot aktuelle sektorer, direktorat og departementer. Her opplever våre kommuner også å bli hørt, senest i saken om arealomfanget for marint vern av Lopp havet.
2. Når det gjelder utfordringer tilknyttet utøvelsen av reindriften og annen aktivitet tilknyttet denne næringen, holdt opp mot behovet for etableringer av nye næringer og infrastruktur, er opplevelsen noe annerledes. Kommunene opplever å ha god dialog med de fleste reinbeitedistriktene på lokalt nivå, men dessverre har man i den senere tid opplevd at det ikke er rom for dialog om mulige løsninger med samiske organer og organisasjoner på regionalt og nasjonalt nivå. Med klare uttalelser fra bl.a. Sametinget og NRL (Norske Reindriftsamers Landsforbund) om at man «ikke har noe areal å avse som følge av den totale belastningen for reindriftnæringen», er det ikke lenger gitt noe handlingsrom for at dialog og drøftinger kan bidra til å komme frem til gode løsninger i fellesskap.

Når det kommer til pkt. 2 ovenfor vil kommunene i Vest-Finnmark Rådet påpeke at følgende elementer også må tas med i de videre drøftinger og dialogen som nå må finne sted:

- Våre medlemskommuner og våre fastboende innbyggere har de siste 50 årene opplevd at antall rein har fordoblet seg i våre kommuner; fra 39304 reinsdyr i 1969 til 78729 reinsdyr i 2020. I 2010 var det registrert 104820 reinsdyr i våre medlemskommuner. Parallelt med dette har man hatt en utvikling der innføringen av motoriserte hjelpemidler utgjorde en fundamental driftsendring for reindriften for å gjøre gjeterarbeidet lettere. Innføringen av ny teknologi var således den viktigste enkeltfaktoren som har gjort det mulig å opprettholde den store økningen i reintallet de siste 50 årene (se pkt. 1 i drøftingsgrunnlaget som er vedlagt denne uttalelsen).
- Den formidable økningen i reintallet medfører også økt beitetrykk på reinbeitene i våre medlemskommuner (se pkt. 2 i drøftingsgrunnlaget som er vedlagt denne uttalelsen). Antall rein pr km² har i enkelte kommuner økt både 4 og 5 ganger de siste 50 årene.
- I samme periode har det vært en meget sterk reduksjon i antall enheter i landbruket, noe som har medført at store arealer som har vært benyttet som beite-, slåtte- og dyrkingsmark nå har blitt tilgjengelig for andre beitedyr (herunder rein). I perioden 2010-2020 har det i de tre kommunene Alta, Hammerfest og Porsanger alene vært en reduksjon på 2509 dekar (2,51 km²) benyttet areal til landbruksformål. Det er vanskelig å finne tall for alle våre 7 medlemskommuner for de siste 50 årene, men det er ikke vanskelig å trekke konklusjonen om at det er frigitt store volumer av landbruksarealer i Vest-Finnmark (se pkt. 3 i drøftingsgrunnlaget som er vedlagt denne uttalelsen).

Reindriftnæringens utvikling i Vest-Finnmark de siste 50 årene, der både antall rein totalt og antall rein pr km² er mer enn fordoblet og motorisert driftsutøvelse har blitt normen, har dessverre (og kanskje naturlig nok?) bidratt til å øke konfliktene mellom reindriften og innbyggerne i vår region.

I tillegg har det blitt reduserte muligheter for kommunene når det gjelder å avsette arealer til næringsutvikling og kritisk infrastruktur. Den økte motoriserte driftsutøvelsen av næringen har bidratt til ytterligere problematikk med tanke på «fotavtrykk» i sårbar kystnatur, samt utspredelsen av reindriftens bruk av arealer i våre kommuner.

Kommunene i Vest-Finnmark registrerer som nevnt at Sametinget og ulike organisasjoner signaliserer at «grensen er nådd» for etablering av nye og arealkrevende utviklings- og infrastrukturprosjekter i Finnmark. Fra Sametinget og organisasjonene begrunnes dette standpunktet i all hovedsak med reindriftens behov for arealer, for gjennom dette å ivareta samisk levesett, kultur og urfolksrettigheter.

Samtidig opplever kommunene at andre grupper av Finnmarks befolkning og næringsliv gir uttrykk for at man opplever at det jobbes for at det skal bli vanskeligere å nyttiggjøre seg våre felles naturressurser, for slik å kunne ivareta norske, kvenske og sjøsamiske tradisjoner for utmarksbruk (herunder etablering av bl.a. hytter i områder for jakt, fiske og rekreasjon), sanking og ferdsel i naturen. Dette er viktig for svært mange som velger å være bosatt i Finnmark.

Vest-Finnmark Rådet anerkjenner at reindriften er en viktig kulturbærer for det samiske samfunnet i Finnmark. Men vi vil også påpeke at reindriften alene ikke representerer den totale samiske kulturen og samiske næringsutøvelsen i vår region. I dag har ca. 2200 mennesker i Finnmark tilknytning til reindriften (kilde: regjeringen.no), noe som innebærer at det er ca. 73000 innbyggere som er tilknyttet annen næringsvirksomhet i Finnmark. Den samiske kulturen er også avhengig av velfungerende lokalsamfunn for å kunne eksistere og utvikle seg videre. Den samiske identiteten i våre kommuner er i stor grad tilknyttet det sjøsamiske.

Den samiske befolkningen driver stort sett med annen næringsaktivitet enn reindrift og kombinasjonsdrift, og mange har i likhet med resten av befolkningen i Finnmark og Norge skiftet arbeidssted fra primærnæringene til sekundær- og tertiærnæringene. Allerede i 1980 var kun 20 prosent av samene sysselsatt i primærnæringer, som i tillegg til reindrift omfatter blant annet landbruk og fiskeri. I 2006 var andelen sysselsatte i primærnæringene i de samiske områdene redusert til 6 prosent. Reduksjonen i antall sysselsatte i primærnæringene i de samiske områdene har dermed hatt den samme nedadgående trenden som i resten av landet. (kilde: Samiske tall forteller 2, s.75-77, utgitt 2009).

Dersom kommunene i Finnmark skal lykkes med å snu dagens negative befolkningsutvikling er det viktig at vi kan fortsette å utvikle både de tradisjonelle naturbaserte næringene og de nye næringene som gir grunnlag for andre typer kompetansearbeidsplasser enn de vi har i dag. Kommunene i Vest-Finnmark er av den formening at det er «rom nok for alle» i Finnmark, gitt at vi klarer å balansere og gjøre de riktige vurderingene av «fotavtrykket» når det gjelder avveiningen mellom nye næringsetableringer, nye arbeidsplasser, de eksisterende næringene og klima/miljø/natur. Gjensidig forståelse gir grunnlag for at man kan utvikle seg side om side.

Vest-Finnmark Rådets medlemskommuner vil uttrykke vår bekymring med tanke på de steile frontene som er i ferd med å etablere seg i tilknytning til bruken av arealene i våre kommuner. Når vi ser den sterke veksten som har funnet sted i reintallene i våre kommuner de siste 50 årene, kombinert med økende bruk av motoriserte kjøretøy i driften som bl.a. medfører

arealutspredelse, har det dessverre blitt slik at kommunene føler at vi i de siste planperiodene for våre arealplaner har måttet hensynta en reindrift som krever hevd og fortrinnsrett på stadig større arealer i den enkelte kommune (hver planperiode er normalt 12 år, og arealplanen skal revideres hvert 4. år).

All næringsvirksomhet i Finnmark, også reindriften næringsutøvelse, må utvikles med tanke på både biologisk, økonomisk og sosial bærekraft for samfunnene som helhet. Utviklingen av reindriften må igjen vektas opp mot at også andre deler av samisk, kvensk og norsk næringsutøvelse har sin rettmessige plass i utviklingen av Finnmark. Samtidig skal reindriften ivaretas iht. vedtatte urfolksrettigheter.

Selv om Vest-Finnmark reinbeiteområde i 2020 hadde et reintall på 78729 rein, omtrent på nivå med øvre fastsatt reintall på 78000 rein, påpeker likevel Landbruksdirektoratet følgende:

«I Karasjok og Vest-Finnmark har et for høyt reintall over lang tid medført lave slaktevekter og en betydelig reduksjon av lavressursene på vinterbeitene. Dyr med redusert kondisjon, i kombinasjon med rovdyrbestander og slitte vinterbeiter, innebærer en økt sårbarhet for tap under ugunstige klimatiske forhold. Disse forholdene har til sammen påvirket den langsiktige produktiviteten i Karasjok og Vest-Finnmark negativt. Ut ifra målsetningen om en økologisk og økonomisk bærekraftig reindrift er det et stort potensial som kan realiseres i Vest-Finnmark og Karasjok gjennom å tilpasse reintallet til arealene og øke det prosentvise slakteuttaket betydelig i tiden fremover» (kilde: Ressursregnskap for reindrifta 2020-21, Landbruksdirektoratet).

Vest-Finnmark Rådets medlemskommuner mener at det er på tide at vi tør å ta debatten om hvordan alle nåværende og fremtidige innbyggerne i Finnmark (uavhengig av opprinnelse) skal få tilgang på spennende og utfordrende jobbmuligheter og være sikret at kritisk beredskapsinfrastruktur etableres på samme nivå som i resten av Norge. Dette samtidig som at våre kommuner selvsagt skal fortsette med å bidra til å styrke og utvikle samisk språk, kultur og identitet.

Og hvordan kan vi fortsette å legge til rette for felles bruk av allmenningen til friluftsliv og utøvelse av vår tradisjonelle sankings- og jaktkultur, samtidig som en reindriftnæring (som må være tilpasset beitegrunnet og med et øvre reintall fastsatt i lys av historisk utvikling) blir hensyntatt? En nøkkelfaktor i dette er avklaringer omkring disponering og råderett over arealene og ressursene i Finnmark og i den enkelte kommune. Dette er et ansvar våre kommuner både er lovpålagt og beredt til å ta, og nødvendige drøftinger vi er klare til å ta del i.

Vest-Finnmark Rådet ser frem til videre dialog med de aktuelle departementer, direktorater og sektormyndigheter i sakens anledning.

Eventuelle spørsmål eller henvendelser kan rettes til rådsleder Bernth Sjursen på mobil: 47332407 eller e-post: ordfører@masoy.kommune.no.

Daglig leder i Vest-Finnmark Rådet, Bente O. Husby, kan videreformidle henvendelser mottatt på e-post: bente.olsen.husby@hammerfest.kommune.no.

Med vennlig hilsen

Bernth Sjursen (s) Ordfører Måsøy kommune/ fungerende rådsleder Vest-Finnmark Rådet	Monica Nielsen (s) Ordfører Alta kommune	Terje Wikstrøm (s) Ordfører Hammerfest kommune	Eva D- Husby (s) Ordfører Hasvik kommune
	Stein Thomassen (s) Ordfører Loppa kommune	Tor H. Mikkola (s) Fung. ordfører Nordkapp kommune	Aina Borch (s) Ordfører Porsanger kommune

Kopi:

- Vest-Finnmark Rådets medlemskommuner v/ordførere og rådmenn
- Troms og Finnmark fylkeskommune
v/fylkesrådsleder Bjørn Inge Mo og fylkesordfører Tarjei Jensen Bech
- Statsforvalteren i Troms og Finnmark v/statsforvalter Elisabeth Vik Aspaker og
reindriftsdirektør Sunna Marie Pentha
- Øst-Finnmarkrådet v/rådsleder Wenche Pedersen og daglig leder Trond Haukanes
- Sametinget v/sametingspresident Silje Karine Moutka
- Finnmarkseiendommen FEFO v/styret og adm.dir. Jan Olli
- Finnmarksbenken på Stortinget

Drøftingsgrunnlag:

1) Utviklingen av reintallene i Vest-Finnmark Rådets medlemskommuner

Når man skal vurdere reindriftens behov for arealer og tilretteleggende tiltak, er det viktig å belyse hvordan utviklingen har vært i forhold til antall rein i Finnmark. De nasjonale vedtatte målene med reindriftspolitikken er å legge til rette for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift. I henhold til reindriftslovens bestemmelser skal det også sikres at dyrevelferden for tamrein er forsvarlig (kilde: regjering.no).

Vest-Finnmark Rådets medlemskommuner har gjennomgått utviklingen i reintallene for våre kommuner de siste 50 årene. Som tabell 1 viser har det vært en meget sterk vekst i reintallene i alle våre kommuner i perioden 1969-2010 (kilde: NINA Rapport 627 «Historiske tamreintall fra 1800-tallet fram til i dag». Utgitt 2011, Tømmervik H., Riseth J.Å.).

	1969	1980	1990	2000	2010	Antallsøkning 1969-2010	%-vis økning
Alta	12850	24031	39882	21273	30942	18092	140,8
Hammerfest	2007	5211	4506	3324	4973	2966	147,8
Hasvik	848	2009	1385	3011	4271	3423	403,7
Kvalsund	3702	5816	7322	6174	10092	6390	172,6
Loppa	3375	2843	4010	3075	3643	268	7,9
Måsøy	2833	4715	5542	2260	4013	1180	41,7
Nordkapp	2012	3629	4571	2744	4735	2723	135,3
Porsanger	11677	22478	33206	17810	42151	30474	261,0
Vest-Finnmark Rådet samlet	39304	70732	100424	59671	104820	65516	166,7
Nye Hammerfest	5709	11027	11828	9498	15065	9356	163,9

Når man ser på de langsiktige utviklingstrekkene for reindriftsnæringen i nord- og sørområdene har disse vært ulike i perioden etter 1960. I løpet av 60- og 70-tallet gjennomgikk næringen betydelige endringer i driftsmønster slik som de fleste andre primærnæringene. I 1978 ble det innført en ny reindriftslov og Hovedavtalen mellom Staten ved Landbruks- og Matdepartementet og Norske Reindriftsamers Landsforbund ble opprettet i 1976, med årlige forhandlinger om en reindriftsavtale. Endringene i denne perioden førte store deler av reindriften i Finnmark og landet for øvrig inn i ulike utviklingsspor gjennom 80-tallet og frem til i dag (kilde: Ressursregnskap for reindriftsnæringen 2012-2013, Statens Reindriftsforvaltning).

Årsaken til dagens ressursituasjon i store deler av Finnmark er en sammensatt problemstilling. Det er blant annet pekt på at innføringen av motoriserte hjelpemidler utgjorde en fundamental driftsendring for reindriften i løpet av 1960-tallet for å gjøre gjeterarbeidet lettere. Innføringen av ny teknologi var således den viktigste enkeltfaktoren som gjorde det mulig å opprettholde den store økningen i reintallet. Flokkøkning ble en dominerende strategi som følge av at sommerbeitene var begrensende, og at det ikke var klare grenser for overgangen mellom sesongbeitene. Som følge av dette ble det registrert en betydelig økning i bruken av vår- og høstbeitene utover 70-tallet, men også vinterbeitene utover 80-tallet. Det pekes på at reintallet ikke var i samsvar med sommerbeitekapasiteten for de innerste distriktene og at dette førte til

en utvidet bruk av høst- og vårbeitene. Deler av høst- og vårbeitene ble på denne måten brukt som sommerbeite. Både endring i beitebruksmønster og reintallsøkning førte derfor til en utvikling mot et for høyt beitetrykk i forhold til tilgjengelige beiteressurser (kilde: Ressursregnskap for reindriftsnæringen 2012-2013, Statens Reindrifftsforvaltning).

Nedgangen i reintallene for år 2000 i tabell 1 kan for en stor del forklares med virkningene av Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark (1993-2000). Den tilsvarende økningen i 2010 kan forklares med at flere har vendt tilbake til reindriften etter at omstillingsprogrammet var avsluttet, samt et strategisk valg om å øke reinflokkene i forkant av at et øvre reintall skulle fastsettes for reinbeiteområdene og distriktene som enhet (dette med tanke på å stille sterkere ved krav om forholdsmessig reduksjon i den enkelte siida/enhet). Ved evalueringen av omstillingsprogrammet i 2003 kom det frem at 62 av 101 omstilte driftsenheter i Finnmark hadde gjenopptatt reindriften (Kilde: Rapport 2003:5 Norut NIBR «Samiske samfunn i omstilling – Sluttevaluering av Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark»).

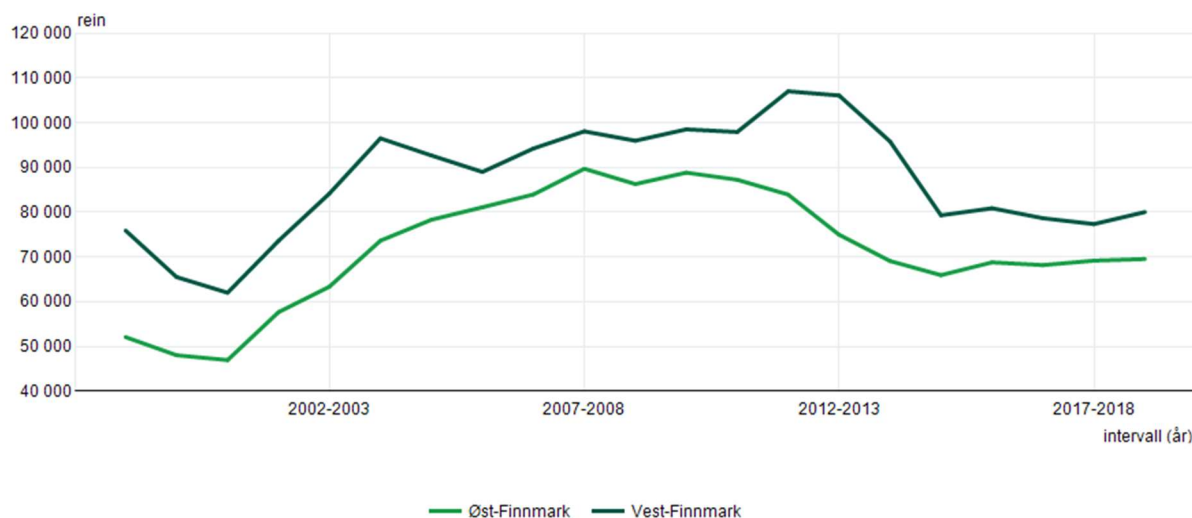
I samtale med seksjonsleder Ingolf Balto i reindrifftsavdelingen til Statsforvalteren i Troms og Finnmark, har vi fått oppgitt at myndighetene ikke besitter tall for antall rein på kommunenivå etter år 2010. Dette finner medlemskommunene i Vest-Finnmark Rådet svært beklagelig, da dette er et viktig tallgrunnlag i forbindelse med planarbeid for og forvaltningen av kommunenes arealer.

I dagens tallgrunnlag er reintallene sortert inn på reinbeiteområder, med tilhørende reinbeitedistrikter. Av figur 1 under fremgår tallene for reinbeitedistriktene i Øst-Finnmark og Vest-Finnmark i perioden 2010-2020 (kilde SSB.no). Vi gjør oppmerksom på at det i reinbeiteområde Vest-Finnmark inngår flere kommuner enn medlemskommunene i Vest-Finnmark Rådet. Men ser vi på reintallene for 2010 i figur 1 under, er dette omtrent identisk med det totale reintallet i medlemskommunene i Vest-Finnmark i tabell 1 (som er på 104820 rein). Det er derfor rimelig å anta at store deler av rein registrert i Vest-Finnmark beiteområde har opphold i våre medlemskommuner.

I 2012 var reintallet i Vest-Finnmark beiteområde historisk på sitt høyeste med 107055 rein. I perioden frem til 2020 reduseres reintallet i Vest-Finnmark til 78729 rein, noe som i stor grad er i tråd med fastsatt øvre reintall på 78000 rein (kilde: Ressursregnskap for reindriften 2020-2021, Landbruksdirektoratet).

Denne kraftige reduksjonen i antall rein i Vest-Finnmark i perioden 2012-2020 kan forklares med at staten i større grad stilte krav til utøverne i de enkelte reinbeiteområdene om å holde antall rein innenfor øvre fastsatt reintall. Det er opp til de enkelte reinbeitedistriktene å påse at den enkelte reindrifftsutøver overholder sitt tillatte reintall, slik at det enkelte distrikt tilfredsstilte øvre tillatte reintall. De statlige kravene om forholdsmessig reduksjon i reintallene medførte økt utslakting og nedtaking av antall dyr i de ulike distriktene og siidaene (kilde: seksjonsleder Ingolf Balto, reindrifftsavdelingen hos Statsforvalteren i Troms og Finnmark).

Figur 1: Antall rein i vårflokk pr 31. mars, etter område og år. Kilde: SSB.no.

Totalproduksjon og slakteproduksjon relatert til reintall kan fortelle mye om hvordan tilpasningen mellom rein og beite er i et område. Eksempelvis vil en høy totalproduksjon per livrein ofte innebære god kalvetilgang, lave tap og gode slaktevekter, mens en lav totalproduksjon per livrein gir signaler om lav kalvetilgang, høye tap og/eller lave slaktevekter. Det fremheves at det er stor spredning i gjennomsnittlige slaktevekter mellom de ulike sommerbeitedistriktene/sommersiidaene i Vest-Finnmark og Karasjok. Noen av sommerbeitedistriktene har slaktevekter og et reintall som er i samsvar med en økologisk bærekraftig reindrift. Flere av sommerbeitedistriktene har imidlertid slaktevekter for de siste år som ligger under også den nedre normen for en økologisk bærekraftig reindrift (kilde: Ressursregnskap for reindriften 2020-21, Landbruksdirektoratet).

Selv om Vest-Finnmark reinbeiteområde i 2020 hadde et reintall på 78729 rein, omtrent på nivå med øvre fastsatt reintall på 78000 rein, påpeker likevel Landbruksdirektoratet følgende: **I Karasjok og Vest-Finnmark har et for høyt reintall over lang tid medført lave slaktevekter og en betydelig reduksjon av lavressursene på vinterbeitene. Dyr med redusert kondisjon, i kombinasjon med rovdyrbestander og slitte vinterbeiter, innebærer en økt sårbarhet for tap under ugunstige klimatiske forhold.** Disse forholdene har til sammen påvirket den langsiktige produktiviteten i Karasjok og Vest-Finnmark negativt. **Ut ifra målsetningen om en økologisk og økonomisk bærekraftig reindrift er det et stort potensial som kan realiseres i Vest-Finnmark og Karasjok gjennom å tilpasse reintallet til arealene og øke det prosentvise slakteuttaket betydelig i tiden fremover** (kilde: Ressursregnskap for reindriften 2020-21, Landbruksdirektoratet).

De siste 10-15 årene har man i perioder også sett en økning i antall personer tilknyttet siidaandelene i de ulike reinbeitedistriktene, noe som trolig har flere årsaker. Som reindriftsforvaltningen har pekt på, har det i de senere år vært en svært restriktiv linje når det gjelder nyetablering av driftsenheter. Dermed har unge utøvere i liten grad fått etablere egne enheter, og mange har i stedet valgt å drive reindrift innenfor den driftsenhet/siidaandel de har vært tilknyttet (se bl.a. de årlige total- og ressursregnskapene for reindriften på

Landbruksdirektoratet.no). Et slikt valg har sannsynligvis sammenheng med sterk kulturell og identitetsmessig tilknytning til reindriften., men gir igjen incentiver til å opprettholde et høyest mulig reintall da lønnsomheten i næringen/siidaandelen kan bli satt under press.

Oppsummert viser utviklingen i reintallene for Vest-Finnmark i perioden 1969-2020 en fordobling i antall rein: fra 39304 rein totalt i 1969 (se tabell 1) til 78729 rein i 2020. Det høyeste registrerte reintallet i Vest-Finnmark finner vi i 2012, med totalt 107055 rein.

2) Beitetrykk på vinterbeitene på innlandet og vår-/sommer-/høstbeitene på kysten

For å utnytte produksjonspotensialet i reindriften peker som nevnt Landbruksdirektoratet på at reinflokkenes størrelse må tilpasses tilgjengelig beiteareal.

Vest-Finnmark Rådet har sett på utviklingen i antall rein pr km² i perioden 1969-2010, og som tabell 2 viser har det også vært en betydelig økning i antall rein i beiteområdene i våre medlemskommuner. Tamrein kan ha en betydelig påvirkningsgrad på rundt 40 % av all norsk natur (Reindriftsforvaltningen 2010). (Kilde: NINA Rapport 627 «Historiske tamreintall fra 1800-tallet fram til i dag». Utgitt 2011, Tømmervik H., Riseth J.Å.).

	1969	1980	1990	2000	2010	Antallsøkning rein pr km ² 1969-2010	%-vis økning
Alta	3,3	6,2	10,4	5,5	8	4,7	142,4
Hammerfest	2,4	6,1	5,3	3,9	5,9	3,5	145,8
Hasvik	1,5	3,6	2,5	5,4	7,6	6,1	406,7
Kvalsund	2,0	3,2	4	3,3	5,5	3,5	175,0
Loppa	4,9	4,1	5,8	4,5	5,3	0,4	8,2
Måsøy	2,4	4,2	4,9	2,0	3,5	1,1	45,8
Nordkapp	2,2	3,9	4,9	3	5,1	2,9	131,8
Porsanger	2,4	4,6	6,8	3,7	8,6	6,2	258,3

Som følge av forvaltningen ikke har registreringer for antall rein på kommunenivå etter 2010 får vi dessverre ikke oppdatert tidsserien i tabell 2 med data for perioden 2010-2020. Men som nevnt i pkt. 1 i denne uttalelsen har vi i dag et reintall som er dobbelt så høyt som det vi hadde i 1969, og for enkelte av kommunene vet vi at fastsatt reintall for reinbeitedistriktene som utøver sin næring der er høyere i 2020 enn det antall rein de hadde registrert i kommunen i 2010.

Forskning har påvist at virkningene av høyt beitetrykk er forskjellige mellom lavbeiteområder (vinter- og høst) og sommerbeiteområder. I tillegg er det påvist forskjellige effekter mellom sommerbeiteområder med rik vegetasjon, kalkrike områder og i fattig vegetasjon lokalisert på sure bergarter.

I lavbeiteområdene er det høye beitetrykket en av flere faktorer i tillegg til klima som har bidratt til vegetasjonsendringer. En viktig endring synes å være varig, nemlig overgang fra lavmark til mark dekket av moser og planter (deriblant skrubber Cornus suecica) som ikke favoriseres av reinen. Endringene fremmer også etablering av busker, kratt og trær, noe som fører til gjengroing og heving av skoggrensen.

I sommerbeiteområdene har høyt beitetrykk en motsatt virkning gjennom å holde skoggrensen nede, samt at vierkratt og annen rik vegetasjon blir holdt nede. I tillegg favoriseres en del beiteresistente arter som lyngarter og finnskjegg (*Nardus stricta*) i områder med høyt beitetrykk.

Beitearealet påvirkes i tillegg til beitetrykk, også av endringer i klima og miljø. De siste årene (blant annet 2020 og 2022) har det blitt erklært beitekrise i Finnmark som følge av vanskelige snø- og/eller isforhold på vinterbeitene. Dette medfører behov for foring på vinterbeite, samt et økt press på vår-, sommer- og høstbeitene da mange velger å flytte reinflokkene tidligere ut til kysten. Disse beiteområdene har da i liten grad rukket å restituere seg selv etter forrige beitesesong, noe som gjør at man beitemessig havner i en vond sirkel. Dette kan igjen gi seg utslag i statistikkene for slaktevekt, kalving og rovdyrtaap (svekkede reinsdyr blir lettere bytte for rovvilt). (Kilde: NINA Rapport 627 «Historiske tamreintall fra 1800-tallet fram til i dag». Utgitt 2011, Tømmervik H., Riseth J.Å.).

3) Sterk reduksjon i landbruket frigjør landbruksarealer til andre beitedyr

Som nevnt i uttalelsen har det vært en sterk reduksjon i antall innbyggere tilknyttet primærnæringene i Finnmark og Norge som helhet.

Ser vi på landbruksnæringen i Vest-Finnmark Rådets medlemskommuner, finner vi at det har vært en kraftig reduksjonen i antall enheter og innbyggere tilknyttet landbruksnæringen de siste tiårene, noe som igjen samsvarer med utviklingen vi også ser nasjonalt. I kommunene Hasvik, Loppa, Måsøy og Nordkapp er det registrert liten eller ingen jordbruksaktivitet tilknyttet landbruksarealer i perioden 2010-2020, og de tidligere benyttede landbruksarealene fremgår derfor ikke av de siste års statistikker. Vi har derfor valgt å holde disse utenfor sammenstillingene i tabell 3.

I de tre resterende kommunene Alta, Hammerfest og Porsanger er benyttede landbruksarealer i den samme perioden redusert med 2509 dekar. Dette tilsvarer 2,51 km² med landbruksarealer, som tidligere er benyttet som dyrka mark og beite for husdyr. Disse er nå blitt tilgjengelig for andre typer beitedyr, blant annet rein (Kilde SSB.no, se tabell 3).

Det faktum at man de siste 50 årene har redusert benyttede landbruksarealer i Vest-Finnmark med x-antall dekar, som dermed har blitt fristilt til andre beitedyr, blir i liten grad drøftet og vurdert i diskusjonene om hvorvidt det er handlingsrom for å frigi arealer i kommunene til ulike formål.

Tabell 3: Oversikt over antall dekar benyttede landbruksarealer i kommunene i Vest-Finnmark, perioden 2010-2020												
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Endring i antall dekar 2010-2020
Alta	25 056	25225	24807	24851	24846	24771	24691	24610	24606	24357	24305	-751
Nye Hammerfest kommune	2 797	2 294	2 120	2 192	2 022	2 014	1 503	994	999	1 095	1159	-1 638
Porsanger	8 816	8512	9307	8864	8639	8747	8919	8907	8778	8513	8696	-120
Vest-Finnmark Rådet samlet	36 669	36 031	36 234	35 907	35 507	35 532	35 113	34 511	34 383	33 965	34 160	-2 509
<i>Frem til 31.12.2019 var tallene for Nye hammerfest kommune registrert på de to kommunene Hammerfest og Kvalsund:</i>												
Hammerfest	1 180	1207	1055	1183	1157	1178	1178	755	760	735	0	-445
Kvalsund	1617,0	1087	1065	1009	865	836	325	239	239	360	0	-1257

NB: Tallene for Hammerfest og Kvalsund kommune i perioden 2010-2019 er summert sammen, og tatt inn som tall for «Nye Hammerfest kommune» som ble etablert 1.1.2020.

4) Økte konfliktnivåer på en rekke områder

Vest-Finnmark Rådets medlemskommuner vil uttrykke vår bekymring med tanke på de steile frontene som er i ferd med å etablere seg i tilknytning til bruken av arealene i våre kommuner. Når vi ser den sterke veksten som har funnet sted i reintallene i våre kommuner de siste 50 årene, kombinert med økende bruk av motoriserte kjøretøy i driften (noe som setter langvarige spor i sårbar kystnatur og bidrar til reindriftens arealutbredelse), har det dessverre blitt slik at kommunene føler at vi i de siste planperiodene for våre arealplaner har måttet hensynta en reindrift som krever hevd og fortrinnsrett på stadig større arealer i den enkelte kommune (hver planperiode er 12 år, og arealplanen skal revideres hvert 4. år).

Vi opplever at kravet om at kommunene skal fratras handlingsrommet og vårt selvstyre over arealene, reises på stadig flere arenaer og med den samme ordlyden. Som nevnt har Sametinget vært klare i sine uttalelser på dette området, og vi registrerer at også Norske Reindriftingsamers Landsforbund (NRL) har samme budskap i sine krav til Reindriftingsavtale 2022-2023:

På s.8-11 i kap. 3.1: «Inngrep i reindriftens beiteland må reduseres» sier NRLs skriftlige innspill at *«NRL er svært bekymret for reindriftens arealsituasjon. Den suksessive nedbyggingen av beitearealene bidrar til redusert produksjon og lave inntekter i næringen, samtidig som reindriftens kulturutøvelse er under et sterkt press. NRL registrerer at lave inntekter i reindriften blir brukt mot næringen, spesielt i saker hvor reindriften ser behov for å beskytte sine interesser og rettigheter. Det aksepteres ikke at reindriften på den ene siden fratras beitearealer som bidrar til å redusere lønnsomheten, mens den lave lønnsomheten på den andre siden blir brukt som er argument for å gi plass til større industriaktører...»*

...NRL viser til Fosen-saken (HR-2021-1975-S) hvor Høyesterett legger til grunn at reindriften er en «...form for vernet kulturutøvelse og samtidig en måte å livnære seg på», og at det vil foreligge et brudd på SP artikkel 27 «...hvis en reduksjon av beitearealet fratras reineierne muligheten til å fortsette med noe som naturlig kan karakteriseres som næringsvirksomhet». I dette ligger det en klar forpliktelse for statlige myndigheter til å ivareta reindriften som en kulturbasert næring gjennom å sikre beitearealene...

*...NRL mener at forpliktelsene i forhold til ivaretagelse av reindriftens beitearealer må konkretiseres ved endringer i reindriftingsloven. **NRL har forventninger om at Reindriftingsrettsutvalget som er nedsatt av Sametinget og NRL, fremmer forslag om sikring av beitearealene som lovgiver i neste omgang må følge opp. Fosen-saken er et godt eksempel på at energimyndighetenes adgang til å gi tiltakshaver tillatelse til å starte opp arbeidet før skjønnnet er gjennomført, må opphøre. NRL krever derfor at forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25 fjernes i saker hvor reindriftens rettigheter kan bli berørt.***

NRL vil videre understreke at myndighetenes mål om økt produksjon vanskelig vil kunne oppnås så lenge nedbyggingen av reindriftens arealer får fortsette som i dag. Inngrep er ikke bare utfordrende for ressurs-situasjonen i distriktene, men gir også negative konsekvenser for utøvelsen av reindrift ved at det fører til driftsforstyrrelser som i mange tilfeller kan være svært alvorlig. Funn av unnvikelseeffekter ved arealinngrep er godt dokumentert igjennom flere forskningsstudier.

Nedbygging av reindriftens arealer skjer til tross for at det i hht. flere lover er etablert verktøy som legger til rette for å følge opp nasjonale mål om å ivareta det materielle grunnlaget for den samiske reindriften. Reindriften sine erfaringer er at disse i liten grad blir fulgt opp av beslutningsorganene. Sistnevnte bekreftes langt på vei i Landbruksdirektoratets rapport nr. 41/2020 «Styrking av reinbeitedistrikter i arealsaker».

*I hht. Meld. St. 32 (2016 – 2017) om Reindrift – Lang tradisjon – unike muligheter (heretter betegnet som stortingsmeldingen), legger Regjeringen til grunn at reindriften må sikres tilgang til nødvendige arealer som en sentral forutsetning for å oppnå målet om økt produksjon og lønnsomhet. **NRL vil understreke at reindriften ikke bare skal ha en tilgang til arealene, men har rett til å bruke og bestemme over sine tradisjonelle beiteområder.** Retten til beitearealer handler både om å nå et mål om produksjon og lønnsomhet på den ene siden, og om å sikre reindriftskulturen for framtiden på den andre.*

Tålegrensen for inngrep er overskredet i mange reinbeitedistrikter, og det er derfor knyttet sterke forventninger til at Regjeringen følger opp målet i stortingsmeldingen om å sikre den økologiske bærekraften i form av beitearealer. Dette er også i tråd med Nasjonale forventninger til kommunal- og regional planlegging for perioden 2019 – 2023, hvor en tydelig retning for samfunnsutviklingen er å redusere nedbygging av naturen. Dette står helt sentralt i forhold til å ivareta det biologiske mangfoldet og den nomadiske driftsformen.

*NRL mener at det i forlengelsen av statens mål om å redusere nedbygging av naturen i hht. **Nasjonale forventninger til kommunal- og regional planlegging for perioden 2019 – 2023, er naturlig å konkretisere dette gjennom statlige planretningslinjer.** NRL har over flere år stilt krav om at det må utarbeides og vedtas statlige planretningslinjer for reinbeiteområdene. Bakgrunnen for kravet er at reindriften ofte ikke ivaretas når arealsaker er til politisk behandling, selv om dette hensynet er tatt i saksframleggene.*

***NRL har derfor forventninger om at den nye regjeringen gjenopptar arbeidet med statlige planretningslinjer, da det åpenbart er et behov for tydelige rammer og retningslinjer for hvordan forvaltningsnivåene håndterer arealsaker som berører reindriften.** Dette vil bidra til større forutsigbarhet, redusere lange saksprosesser og begrense ressursbruk og skadevirkninger for reindriften. Det forutsettes at Landbruks- og matdepartementet (LMD) som en overordnet forvaltningsmyndighet for reindriften følger opp denne saken med Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) så snart som mulig. NRL vil også be om et eget møte med KMD om denne saken.»*

På bakgrunn av dette foreslår NRL at følgende tre tiltak iverksettes:

- «I nært samarbeid og enighet med samiske organisasjoner utarbeides og vedtas planretningslinjer for reinbeiteområdene.
- Bestemmelsene om forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25 fjernes i saker hvor urfolks rettigheter kan bli berørt.
- Det igangsettes et prosjekt som skal kartlegge følgekonssekvenser ved arealinngrep.»

I denne sammenheng vil vi fra Vest-Finnmark Rådet henvise til faktagrunnlaget i pkt. 1-3 i denne uttalelsen, og peke på skjevheten som ligger i at kommunene i Vest-Finnmark skal være nødt til å totalt underkaste seg og tilpasse arealbruken til et reintall som har doblet seg de siste 50 årene og en motorisert driftsmodell som har medført arealutspredelse for reindriftsnæringen i våre kommuner. Dette, sammenholdt med det faktum at mange tusen dekar med landbruksarealer har blitt «fristilt» til andre beitedyr enn husdyr i den samme perioden, bør være argumentasjon nok for at det fortsatt må være rom for at kommunene, etter dagens lovhjemler og helhetlige og faglige fundamenterte vurderinger, kan avsette arealer til ulike formål som skal bidra til fremtidig vekst og utvikling i vår region. Selvfølgelig under forutsetning av at vedtakene tilfredsstillende både de nasjonale og internasjonale forpliktelser i forhold til reindrift og urfolksperspektivet.

Som vi har vist av tallmaterialet i dette dokumentet har reindriften økt i slikt omfang i perioden 1969-2020, at det i enkelte av våre kommuner har medført opp mot en fem- og seksdobling i antall rein og antall dyr pr km². Dette gir seg, i et stadig økende antall tilfeller, utslag i økte konflikter mellom reindriftsnæringen, tilknyttede organisasjoner og Sametinget på en ene siden og kommunene og de fastboende innbyggere i våre kommuner på den andre siden.

Når de fastboende innbyggerne i våre kommuner opplever at mulighetene for å bygge hytte, drive tradisjonell utmarksnæring og kunne bevege seg i naturen på oppmerkede turløyper eller på snøscooter blir satt under press og forsøkt innskrenket, legger det hindre for å bruke naturen på den måten våre innbyggere «alltid» har gjort. Nettopp disse mulighetene er en viktig grunn for bosetting og bolyst, i tillegg til spennende arbeidsplasser, utdanningsmuligheter mv.

Kommunene opplever også begrensninger i sine muligheter til å etablere ny næringsvirksomhet som krever bruk av arealer, samt begrensninger ved etablering av kritisk infrastruktur som omfatter alt fra nye kraftlinjer med forbedret kapasitet til sykkel- og gangveier som skal bidra til økt trafikksikkerhet. I flere tilfeller opplever våre medlemskommuner at reindriften og Sametinget kommer sent inn i planprosessene. Dette til tross for oversendelser av planprogram mv. ifm. høringer, og invitasjoner til å komme med skriftlige innspill eller deltakelse i planmøter. Dette resulterer unødig ofte i at det blir fremmet innsigelser, noe som kunne vært unngått om man hadde deltatt i planprosessene fra et tidligst mulig tidspunkt.

Dette gir igjen, og dessverre, grunnlag for et forverret og polariserende debatt- og drøftingsklima på alle nivå. Dette bidrar til å øke konfliktnivået mellom innbyggerne i Finnmark og de ulike næringene, og mellom offentlige institusjoner og ulike organisasjoner. Dette er både svært beklagelig og uheldig.